

İnsan ömrü boyu ən müxtəlif hadisələrlə, müxtəlif təbiətli insanlarla qarşılaşır. Hər bir qarşılaşmanın özü bu və ya digər dərəcədə yaddaşda iz buraxır. Bu iz nə qədər dərinirsə, bir o qədər unudulmur. İnsanın gələcək taleyində belə izlərin rolu böyükdür; istər şəxsiyyətin ucalmağında, mənənin böyüməyində, istərsə də şəxsiyyətin mənən alçalmağında, cılızlaşmağında, xırdalanmağında.

"Zəngin həyat" ifadəsini tez-tez işlədirik. Bir az konkret desək, elə Şəddad Cəfərovun özünün də həyatını zəngin həyatlar sırasında görürük. İnsan həyatı ən müxtəlif hadisələrin yığnağından ibarət deyil. Ən müxtəlif hadisələrin acı və şirin təəssüratlarından ibarətdir. Müdriklik, həyatı bütün ağır acıların baxmayaraq sevgi hissi ilə yaşamaq əməli fəaliyyətdəki xeyirxahlıqlarla təzahür edir.

Bəlkə də bu qeydləri yazmağa ehtiyac olmazdı. Amma ədəbi qəhrəmanımızın həyatında iz buraxmış bir-iki nadir məqam diqqətimizi cəlb etdi.

Əlbəttə, diqqətimizi cəlb edən həmin məqamları xarakterizə etmək başqaları üçün nə dərəcədə əhəmiyyətli olub-olmadığını daha yaxşı aydınlaşdırmaq bəlkə də oxucunun işidir. Əgər biz də hər hansı bir tanıdığımız şəxsin həyatını öyrəniyiksə, demək həmin şəxsin həyatı bizim üçün marağımızı təmin edən bir kitabdır. Bəşəriyyətimizin mənəvi yüksəlişində insanın qarşısına çıxan problemləri özünə xas ustalıqla dəf edən insanların taleyi örnək olmaq imkanı yaradır. Axı bizdən sonra gələcək nəsillər qarşısına çıxan yeniliklərlə bağlı çətinlikləri məhz bizdən aldıkları təcrübə ilə dəf edirlər. İndi qayıdaq həmin məqama ki, tale Şəddad Cəfərovu daha bir sınağa çəkmişdi və o da bu sınaqdan necə keçmişdi. Böyük nəşriyyatda direktor olarkən onu işdən çıxarmaq istəslər də kollektiv razılıq almışdı. Və o öz işində qalmalı olmuşdu. Nəşriyyata Sirius Təbrizini direktor qoymaq məsələsi idi. O vaxt yaranmış problem Şəddad Cəfərovun kimliyini yaxşı bilən işçilərin əlbir rəyi ilə dəf olunmuşdu. Amma iş elə gətirir ki, Sirius Təbrizli müvafiq sahə üzrə nazir postuna qalxmalı olur. Və Şəddad Cəfərov nazirin əmri ilə işdən getməli olsa da, mənənin sınırını, ruh etiməli ilə iş əzmini qoruyur. Onun vaxtı ilə qarşılaşdığı çətinliklərlə müqayisə də bu heç də ağır deyildi. Şəddad Cəfərov tez bir zamanda başqa yerdə özünə işdə tapır, müvafiq şərait də düzəldir. Bu barədə hələ bir qədər sonra. Amma indi direktorluqdan azad olunandan sonra nazirin əmri ilə aparılan yoxlamalarla bağlı istintaqa cavab verməli olur. Başqaları olsaydı neçə il direktor vəzifəsində işləyib gedəndən sonra belə bir sorğu sual zamanı dizləri titrəyirdi, dili topuq çalardı. Elə indiki mənzərə, bir-birinin arxasınca həbs edilən yüksək çinli məmurların acı görkəmləri, düşükləri yazıq vəziyyət gözlərimizin önünə gəlir. Necə böyük qudurganlıqla cəmiyyəti söküb-talayır. Ölkənin iqtisadi əsaslarını sarsıdır. Ancaq kiçik bir sorğu-sual məqamı gələndə, yəni əməllərinə cavab vermə zamanı gələndə bütün zəhmətlərini mütəllibə çevrilir. Sanki bədbəxtlik rəmzi olurlar. Ancaq Şəddad Cəfərov konkret və aydın cavablarla, cəsarətli mövqeyi ilə necə sağlam fəaliyyət göstərdiyini təsdiq edir. Qanun qarşısında hər kəsin bərabərliyinə inam onun cavablarının əsas motividir. Müstəntiqin hədə qorxu təriqində olan adamların sualları onu çaşdırmır: "Yeni mətbəədə işlər yenidən yoluma düşür. İş qabiliyyətinə bələd olanlar ona müraciət edirlər. Kitab və digər sifarişlərini ona həvalə edirlər. İş günlərinin birində onu "Azərbaycan" nəşriyyatına çağırırlar. Zəng edən nəşriyyatda yoxlama aparən müstəntiq olur. Dediya kimi möhürü təhvil verməklə heç nə bitməyibmiş. Şəddad çağırışın səbəbini soruşur: -Sizin baş direktor işlədiyiniz dövrdə əyintilərə yol verilib, xeyli çatışmazlıqlar var.

-Bunun mənə nə dəxli var?

-Necə nə dəxli? Baş direktor siz olmasanız da?

-Mən baş direktor olmuşam, maddi-məsul şəxs olmamışam.

-Özünü hiuquqşünas adlandırırırsınız. Yəqin ki, hiuquq təhsili almısınız. Universitetlərin hiuquq fakültələrində bu məsələlər yaxşı tədris olunur. Təəssüf ki...

Telefon söhbəti bununla bitir.

Həmin müstəntiq Şəddadı bir daha narahat etmir. Cavabların təlqin elədiyi mövqə müstəntiqə aydın olmayan heç nə qoymur sanki bu cavablar bütün qaranlıq məqamlara işıq salır. Əsil həqiqət isə heç vaxt rəngini dəyişməmişdir. İnsanlar qərəzli olanda, müəyyən tamahlara, qısqınlıq niyyətlərinə xidmət edəndə həqiqəti başqa rəngdə görür. Və elə həmin başqa rənglə də cəmiyyətdə təqdim edirlər. Amma görünür bu dünyada da vicdanının səsinə dinləyən hiuquq işçiləri var. Belələri az olsa da, nadir hallarda qarşımıza çıxırlar da demək var. Bəzən deyirlər ki, həqiqəti dananların sayı birinin yüzə nisbəti qədərdir. Bəs onda nə üçün dünyanın nizamı dağılmır?

Dünyanın nizamının dağılmağa haqqında sualın cavabı çox sadədir. Yəni bir həqiqəti deyənlər, bir doğrunu təmsil edən şəxsin gücü yüz yalanı təmsil edən gücünə bərabərdir. Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, həmin o bir doğrunu təmsil edən hiuquq işçisi elə Şəddad Cəfərovla mükəllimə aparən şəxs olub.

fonda onu hədələdiyinə görə üzrxahlıq edir:

-Məni o zaman dəvət etdilər ki, işi sizin əleyhinizə həll edim. Amma hiss etdim ki, bu iş qərəzlidir. Sizin telefon danışığınızda məntiqli dəlilləriniz məni işi yarımçıq qoymağa məcbur etdi, - deyər etiraf edir". Necə maraqlı mənzərədir. Bəlkə də ümumi ad axınının içərisində məlum keçmiş hadisə yada düşməzdi. Amma "Şəddad" adı istər-istəməz yaddaşda müəyyən iz buraxır.

Məlum hadisə ilə bağlı Şəddad Cəfərovun istintaq aparən müstəntiqlə görüşü sanki öz adını çəkməsi ilə final mərhələsinə çıxır. Adı eşidəndə müstəntiqin duruxması, yerindən qalxması, ona xüsusi simpatiya ilə nəzər yetirməsi... bütün bunlar keçmiş SSRİ məkanının nüfuzlu poliqrəfiya mütəxəssisi kimi tanınan nümayəndəsi. Moskva, Sankt-Peterburq, Ulyanovsk şəhərlərində poliqrəfiya ilə bağlı mühazirələri ilə iz buraxmış yüksək kürsülərə dəvət edilərək çıxışları yüksək hörmət izzətlə qarşılanan Şəddad Cəfərov müstəntiqin xoş ovqat qarışıq dəyişən vəziyyəti təəccübləndirir. "Görəsən nə baş verdi ki, müstəntiqdə birdən belə əhval dəyişikliyi yaranmışdır?". Nə isə, bəlkə də təfərrüat verməyə yersizdi. Amma ona görə belə təfərrüat veririk ki, bu cür hadisələr ibrətdir, həyat dərsləridir. Bu gün birinin başına gələ bilən, sabah başqasının. Ona

da kimliyini o yaxşı bilirdi. Mümkün qədər Şəddad müəllimi diqqətindən kənardı qoymurdu. 1994-cü ilin gərgin günlərində Sabir Rüstəmخانlıdan təklif gəlir: "Bakıda tikilməkdə olan ofset çap kombinatını işə salmaq lazım gəlir. Nazir Sabir Rüstəmخانlı Şəddad Cəfərovu hələ tikintisi davam edən kombinata baş direktor təyin edir. ...Direktor istehsal işlərini müəyyən qədər yoluna qoyan kimi diqqətini kollektivin qayğılarına yönəldir. İlk növbədə kombinatın yeməxana problemi onu düşündürür. Kombinatin tikintisi tam başa çatmadığından inzibati binada yeməxana yoxdur. İstifadədə olan "Q" korpusunda müvəqqəti olaraq kiçik yeməxana açılmasına nail olur". İşləmək istəyənlər üçün hər yerdə iş imkanı var. Şəddad Cəfərovun fəaliyyətində meydan həmişə işgüzarlıq üçün açıq olub. O, çalışıb ki, əməli fəaliyyətdən insanlar yararlansınlar. Axı iş yeri insan üçün katorqa yeri deyil. İnsan gərək işdə həm öz zəhmətini sorf etsin, həm də gələcək fəaliyyəti üçün enerji ehtiyatını mühafizə etsin. Beləliklə Şəddad Cəfərovu hansı sahədə görsək onun əxli fəaliyyətinin insanların qayğısına yönəlmiş olduğunu üstün tutur.

Zaman keçdikcə həyat öz axarında davam eləyir. İdarəetmələr dəyişir, yeni rəhbərlər gəlir. İnsanın taleyinə yazılmış olan sınaqlar isə bitib tükənmir. Küçələr

AĞLI-QARALI RƏNGİMİZ

Yaxşı deyirlər ki, həyatda heçnə izsiz, sorumsuz itib getmir. Hətta belə bir misal da var. Dağ-dağa rast gəlməsə də, insan-insana rast gəlir. İnsanın varlığı onun mənəvi potensialı ilə ölçülür. Mənəvi güc, müdriklik, ağıllıq təsəvvür edilməyən bir məqamda özünü dik-tə edir. Şəxsiyyətin kimliyi, bütün əhatəliliyi ilə görünür. İnsan sanki öz məzmununun içindən təzahür edir. Və bütün özəməti ilə qarşısındakının varlığına işıq salır. Sevdə Əlibəylinin kitabından məlum epizod bu mənada çox yerinə düşür: "Günlərin birində Şəddadı yaxın qohumlarından biri maşın qəzası törədirdi. Günahkar o biri sürücü olduğu halda qohumunu cəzalandırmaq istəyirdilər. Bu məsələni eşidən Şəddad işə qarışır. İşə aparən müstəntiqlə görüşür. Ziyalı olaraq həqiqəti aydınlaşdırır. Müstəntiq də həqiqətlə razılaşmalı olur. Ayrılanda müstəntiq həmsöhbətinin adını soruşur. "Şəddad" adını eşidəndə diksinir. Demə, vaxtilə Şəddadı ittiham etmək istəyən nəşriyyatda qərəzli yoxlamaya dəvət alan hiuquqşünas bu şəxs imiş. Və Şəddadın nadir adı o zamandan yadında qalıbmış. Tanışlıqlarına sevinsə də, tele-

gərə də gərək hər kəs öz əməlinə cavabdeh olduğunu unutmasın.

Sabir Rüstəmخانlı Azərbaycan xalqının mənəvi taleyində çox böyük xidmətləri olan ziyalıdır. Hələ sovet dövründə onun poeziyası haqqında deyirdilər ki, Sabirin şeirləri qılınc qədər kəskin və itidir. Daşa çalsın parçalayar. Azadlıq hərəkəti zamanında Sabir Rüstəmخانlıya olan xalq inamı əslində hərəkətin təbiətinə kult xarakterini verirdi. Onun nazir işlədiyi dövrdə Milli Məclisdə, bir sözlə ictimai həyatımızın hər cür sahəsində mənəvi dəstəyə ehtiyac olan məqamlarda onu üzdə görmüşük. O, mənəvi dəstəyini heç vaxt öz xalqından əsirgəməyib. Təsədüfi deyil ki, bu gün o yenidən Milli Məclisin üzvüdür. Və yenə ən yüksək tribunadan xalqın sözünü demək üçün istifadə edir. Bir sözlə Sabir Rüstəmخانlının haqqı nahaqq verməməsi qəlbimizdə qürur hissi doğurur. O bizi inandırır ki: "Bir haqlının səsi yüz haqsızın səsinə güclüdür". Görkəmli ictimai-siyasi xadim kimi, böyük ədəbiyyat adamı kimi kimin-kim olduğunu danışanda sözümdən müəyyən edə bilmək gücündədir. Demək Şəddad Cəfərovun

tanışdır, yollar həmin yollardır. Amma əməli fəaliyyətdə hər vaxt yenilik var. Demək əməli fəaliyyətə stimula verən yeniliklər olduğu kimi, əngəl olan, maneələr törədən yeniliklər də var. Daha bir maraqlı epizod xronikada diqqətimi çəkir və mənə məcbur edir ki, həmin mətndən alınan təəssüratı da oxucularla bölüşüm: "Çoxsahəli ofset kombinatının işləri qaydaya düşən zamanlarda ölkədə deputat seçkiləri başlayır. Növbəti deputat seçkilərinə qatılmaq üçün qanuna görə, namizədliyini irəli sürən şəxs yüksək vəzifədə işləyib bilməz. Sabir Rüstəmخانlı millət vəkilliyini üstün tutaraq ilk və yeganə istefa verən nazir olur. Seçkilərdə qalib gələrək deputat seçilir. Naziri bir ilə yaxın birinci müavini, xalq şairi Nəriman Həsənzadə əvəz edir. 1995-ci ilin sonunda mətbuat və informasiya Nazirliyinə Sirius Təbrizli nazir təyin olunur. O, bir əmri ilə 4 müəssisənin direktorunu işdən çıxarmaq üçün Maliyyə Nazirliyindən təftişçiləri dəvət edir. Təftişçilər qərəzli axtarış yazıb nazirliyə təqdim edirlər. Şəddad tərtib olunan aktı imzalamır və 7 səhifədən ibarət etiraz ərizəsi yazır. Yenidən təftiş olunur, lakin akt yənə də qərəzli yazıldığından Şəddad ona imza atdır. Yənə də düzəlişləri yazıb akta əlavə edir. Nazirliyin aktı Sirius Təbrizlinin sədrliyi ilə keçən kollegiya iclasında müzakirə olunur. Şəddad rəqəm və faktların saxta olduğunu açıqlasa da, ona əhəmiyyət vermədən qərar qəbul edilir. 4 direktor işdən azad edilir. Sənədlər prokurorluq orqanlarına göndərilir. O dövrdə qəzetlərlə müsahibə verən Sirius Təbrizli deyir ki, işində cinayət tərkibi olmayan direktoru yenidən işinə bərpa edəcəyəm. Ancaq belə olmadı. Bu dörd nəfərin işində heç bir cinayət tərkibi olmasa da, onlar işlərinə bərpa olunmadılar". Bu mətn təəssürat baxımından o qədər təsirli, fakt baxımından o qədər dəqiqdir ki, yeni heç bir izahata lüzum görmürəm. Qoy hər kəs həyatın axarında nələrin baş verdiyini bu faktlar əsasında özü qavrasın.

Bəlkə də həyat ona görə gözəldir ki, ağılı və qaranın növbələşməsi ilə yaşayırıq.